

На данашњи дан 1861. године Основано је Српско народно позориште у Новом Саду, (тада у саставу Аустрије, од 1867. Аустроугарска). Гостовање позоришне дружине Јована Кнежевића 1860. подстакло је Јована Ћорђевића да напише више текстова у новосадском "Србском дневнику" о потреби оснивања Српског народног позоришта. У припремама за оснивање учествовали су Светозар Милетић, Стефан Брановачки, Јован Ћорђевић и Јован Јовановић Змај. Само позориште основано је на седници Српске читаонице којом је председавао Светозар Милетић. Српска читаоница установила је потом Друштво за Српско народно позориште које је водило бригу о њему и финансирао га. Коначна царска дозвола уследила је тек 1865.

Данас је уторак, 28. јул 2026.

1330 - Српски краљ Стефан Дечански потукао је "до ногу" у бици код Велбужда (данашњи Ћустендил у Бугарској) војску бугарског цара Михајла Шишмана и тако онемогућио остварење његовог договора са византијским царем Андроником III Палеологом да Бугарска и Византија паралелно заједничким снагама нападну Србију. Након овог страховитог пораза Бугара, Византија није ни ушла у сукоб. Битка код Велбужда означила је велики преокрет, од тада до битке на Марици 1371. Србија је најјача држава на Југоистоку Европе.

1402 - Тамерлан, кан Самарканда који је временом успео да створи огромно царство, је до ногу у бици код Ангоре (садашња Анкара) потукао војску турског султана Бајазита I. Турски владар који је тада заточен, умро је 1403. у монголском ропству, полудевши претходно, пошто га је Тамерлан држао у кавезу како би га показивао као трофеј. Као вазал у оквиру Бајазитових трупа учествовао је и Стефан Лазаревић (каснији деспот) са српским одредом. Интересантно је да је Тамерлан посекао заробљенике, али не и Србе. Задивљен њиховим јунаштвом, после периода заточеништва у Самарканду пустио их је назад у Србију. Сачуван је персијски документ са прецизним списком њихових имена, било их је из разних крајева које су настањивали Срби, од данасње Македоније или Скадра до Подунавља.

1586 - Томас Хериот је из Колумбије донео прве кромпире у Енглеску. Сматра се да је тек појава кромпира, у масовној употреби, постепено спасла европски континент од глади. Неродне године раније су најчешће доводиле до масовне глади и помора становништва.

1655 - Умро је француски писац Сирано де Бержерак, чија су дела комбинација политичке сатире и фантазије. Тешко је рањен 1640, због чега је напустио војску, у којој се истакао као изузетан мачевалац. Веома смео и слободан дух, бујне маште, писао је песме, написао је по једну комедију и трагедију, али је најпознатији по делу "Други свет", где је описивао путовање на Месец и Сунце. Едмон Ростан овековечио га је у херојској комедији "Сирано де Бержерак", створивши од њега симбол ретке душевности и необичног ума.

1741 - Умро је италијански композитор и виолински виртуоз Антонио Вивалди. Типичан је представник зрелог барока. Није био познат само као сјајан и веома плодан композитор већ је одушевљавао савременике и изванредним извођачким умећем. Дела: "Четири годишња доба", "L'estro armonico", "Il cimento dell'armonia e dell'inventione", низ концерата за виолину, флауту, фагот.

1750 - Умро је немачки композитор Јохан Себастијан Бах, један од најзначајнијих у историји музике. За живота је више цењен као оргуљаш него као композитор и тек је Феликс Менделсон открио његову вредност извођењем "Муке по Матеји". Бахов велики опус, делом изгубљен, јер је после смрти 1750. пао у заборав, основа је развитка музичких праваца новијег доба. Компонувао је више од 300 кантата, фуга, ораторијума, прелудијума, фантазија, токата, оркестарских свита, дела за оргуље, клавир, чембало, виолину, виолончело, клавикорд, флауту. Довео је до врхунца барокни полифони стил, хармонију и инструментацију. Његово стваралаштво синтеза је дотадашњих достигнућа у вокалној и инструменталној музици. Дела: духовне композиције "Имао сам много јада", "Христос је лежао у самртним мукама", "Снажна тврђава је наш Бог", "Misa u h-molu", "Божјићни ораторијум", "Магнификат", "Мука по Јовану", "Мука по Матеји", световне композиције "Кантата о кафи", "Сељачка кантата", "Француске свите", "Енглеске свите", "Добро темперовани клавир", "Италијански концерт", "Голдберг варијације", "Хроматска фантазија и фуга", шест "Брандебуршких концерата", "Уметност фуге", "Троструки концерт" за флауту, виолину и клавир.

1794 - Дан после обарања с власти, на гиљотини су погубљене вође Француске револуције Максимилијан Франсоа Изидор де Робеспјер, Антоан Сен Жист и још двојица јакобинских првака. Пошто је током јакобинског терора послао на гиљотину готово све вође револуције, Робеспјер је постао крајње непопуларан, па је са власти лако оборен у термидорском преврату.

1821 - Перу је прокламовао независност од Шпаније.

1868 - Ратификован је 14. амандман устава САД, којим је Афроамериканцима најзад дато пуно држављанство САД.

1899 - Рођен је српски књижевни и позоришни критичар Велибор Глигорић, председник Српске академије наука и уметности од 1965. до 1971. Уређивао је више часописа, исказавши се као заступник реализма и оштар полемичар. Дела: "Критике", "Лица и маске", "Матош - Дис - Ујевић", "Позоришне критике", "Српски реалисти", "Огледи и критике", "У вихору", "Бранислав Нушић", "Портрети", "Сенке и снови", "Књига живота", "Кућа смрти".

1902 - Рођен је британски филозоф аустријског порекла Карл Рејмонд Попер, један од утицајнијих мислилаца 20. века. У филозофију је увео "принцип оповргљивости", према којем се тврдња може сматрати научном само ако се у принципу може доказати њена погрешност, док тврдње које не испуњавају тај услов спадају у метафизику. Дела: "Логика истраживања", "Отворено друштво и његови непријатељи", "Беда историцизма".

1913 - Рођен је Богдан Кризман, хрватски и југословенски историчар. Рођен је у Вараждину, где је његов отац држао адвокатску канцеларију. Као присталица интегралног југословенства отац Хинко био је један од твораца уједињења 1918, а потом народни посланик и у више наврата министар у Краљевини СХС/Југославији. Богдан је студије завршио на Правном факултету у Загребу 1937, да би се потом усавршавао у Паризу, у Слободној школи политичких наука. Потом ради у Министарству спољних послова Краљевине Југославије. По окупацији земље хрватске усташке власти га смештају у логор у Лепоглави. Крај рата дочекује у интернацији у Грацу. Докторирао је 1952. у Загребу тезом на тему дипломатије Дубровачке републике у 18. веку. Од 1950. до 1958. ради као архивиста, потом у ЈАЗУ. Од 1970. ради на катедри Опште историје државе и права на Правном факултету у Загребу. Темељним и врло савесним проучавањем постао је највећи стручњак за такозвану НДХ, усташки покрет и самог Павелића. Дела: "О дубровачкој дипломатији", "Спољна политика југословенске државе 1918 -1941", "Распад Аустроугарске и стварање југославенске државе", "Анте Павелић и усташе", "Павелић између Хитлера и Мусолинија", "Усташе и Трећи рајх" I-II, "Павелић у бјекству", "Хрватска у Првом свјетском рату".

1914 - Аустроугарска је месец дана после атентата у Сарајеву, у којем је убијен престолонаследник надвојвода Франц Фердинанд, објавила рат Србији, отпочевши тако Први светски рат.

1918 - Пред Белом кућом у Вашингтону завијорила се застава Краљевине Србије. Застава Србије једна је од само две стране заставе које су се икад вијориле изнад Беле куће, а тада је била истакнута и на зградама других државних институција у Вашингтону по налогу председника САД Вудроа Вилсона, поводом четврте годишњице објаве рата Аустроугарске Србији.

1937 - Јапанци су окупирали кинеску престоницу Пекинг.

1940 - Британци су у Другом светском рату одбили немачки десант на медитеранско

острво Малта. Та мала средоземна земља, тада британски посед, никада није заузета од стране Немаца, иако је на малтешки архипелаг пало више бомби по квадратном километру него било где другде.

1941 - У одмазди због пожара у немачким гаражама, Немци су у Београду у Другом светском рату стрељали више од 120 лица, махом Јевреја али и других талаца, већином припадника ослободилачког покрета.

1944 - Црвена армија је у Другом светском рату ослободила Брест Литовск, погранични град који су Немци окупирали 24. јуна 1941, два дана после напада на Совјетски Савез.

1945 - Амерички бомбардер типа "Б-25" ударио је, при густој магли, у "Емпајер стејт билдинг" у Њујорку, тада највишу зграду у свету, усмртивши 14 лица.

1968 - Умро је немачки хемичар и физичар Ото Хан, професор универзитета у Берлину и Гетингену, добитник Нобелове награде за хемију 1944, који је 1957. потписао Гетингенску декларацију, одбијајући да сарађује у развоју евентуалног западнонемачког нуклеарног оружја. Доказао је 1938. распадање рубидијума, а 1939. с Фрицом Штрасманом открио је нуклеарну фисију (цепање) језгра урана. Открио је и мезоторијум, радио-торијум и, с Лизом Мајтнер, протоактинијум.

1976 - У земљотресу је потпуно разорен кинески град Тангшан. Погинуло је 242.000 особа, што је највећи број мртвих забележен у неком земљотресу у модерном добу.

1984 - Председник САД Роналд Реган отворио је Олимпијске игре у Лос Анђелесу, које су бојкотовали Совјетски Савез и остали савезници Москве, изузев Румуније, Кубе и још неколико социјалистичких земаља. Био је то реванш Американцима за бојкот Олимпијских игара у Москви 1980. а Игре у Лос Анђелесу бојкотовали су и Иран, Либија, Албанија и Боливија.

1986 - У експлозији аутомобила бомбе, коју су у хришћански део Бејрута подметнули исламски терористи, погинула су најмање 32 цивила.

1995 - Регуларне трупе Хрватске и снаге босанских Хрвата окупирале су градове у западној Босни, Гламоч и Грахово, огромном већином настањене Србима. Уследио је масован егзодус цивила.

2000 - Демонстранти на улицама главног града Перуа, Лиме, жестоко су протестовали због инаугурације компромитованог председника Алберта Фуџиморија, палећи владине зграде и бацајући каменице. У нередима је погинуло најмање пет лица.

2004 - Умро је британски научник и нобеловац Френсис Крик, који је 1953. године са Американцем Џејмсом Вотсоном одгонетнуо структуру дезоксирибонуклеинске киселине (ДНК), "наследног записа" свега живог на нашој планети. Откривањем записа ДНК постављен је темељ биотехнологије.

2004 - У самоубилачком нападу аутомобилом-бомбом у ирачком граду Бакуба убијено је 68 особа.

2005 - Ирска републиканска армија (ИРА) наредила је свим својим активистима да окончају оружану борбу, а да се за остварење циља поновног уједињења Ирске и окончање британске власти над Северном Ирском боре искључиво политичким средствима. У терористичком рату ИРЕ против британских власти, започетом 1969. у Северној Ирској је погинуло више од 3.500 лица, а рањено је више од 45.000.

2006 - Преминуо је академик Војислав Ђурић. У Крагујевцу је матурирао а књижевност је дипломирао на београдском универзитету 1935. где је 1939. и докторирао. Водио је катедру за Општу књижевност и теорију књижевности, изабран је за дописног члана САНУ 1961. Био је секретар Одељења за језик и књижевност, генерални секретар САНУ и њен потпредседник. Као изузетан познавалац српске народне књижевности објавио је велики број научних радова и публикација и сачинио је више антологија. Дела: "Постанак и развој народне књижевности", "Говор поезије", "Лирика у светској књижевности".

2007 - Умро је Душан Прелевић, певач и писац. Професионално се бавио музиком од 1965. Био је члан Корни групе, а потом солиста. Снимио је неколико плоча. Посебно је

упамћна његова улога у тада култној представи "Коса" "Атељеа 212". Последњих двадесетак година објављивао је приче и есеје у НИН-у, Књижевним новинама, "Дуги". Аутор је три књиге приповедака и сценарија за филм "Последњи круг у Монци".

2010 - Умро је Здравко Рандић, филмски редитељ. Каријеру је започео 1953. као асистент режије у филму "Далеко је сунце". Дебитовао је филмом "Ципелице на асфалту" 1956. а своје најзначајније филмове "Опклада" и "Трагови црне девојке" снимио је седамдесетих, по сценаријима Живојина Павловића и Александра Тишме. Други филмови: "Земљаци", "Лептиров облак".

2017 - Преминуо је Миодраг Мики Савићевић, један од најуспешнијих привредника негдашње Југославије, дугогодишњи директор Генекса. Још као студент, 1956. почео је да ради у Генексу, а генерални директор био је од 1970. до краја 1990. када је приморан да се повуче. У склопу тадашње велике међународне улоге Југославије руководио је, изузетно вешто, Генекс системом који је имао мрежу профитабилних послова широм света и био је, тих деценија, једно од најуспешнијих предузећа Југославије с врло завидним међународним угледом и високим профитима. У време када је уклоњен са челног места тог предузећа Генекс је држао више од десет одсто целокупне југословенске спољне трговине и близу 30 одсто увоза и извоза Србије.

2018 - Ватерполо репрезентација Србије освојила је Европско првенство победом у финалу, четврти пут узастопно, против Шпаније.

(РТВ)